

Heidelberger Catechismus opschrift

“Onderwijzing in de christelijke leer”

In Psalm 78 en in de catechismus gaat het om 1 God 2 gezin 3 geloof

Gemeente,

A: Psalm 78

1 God

In Psalm 78 gaat het om drie dingen: In de eerste plaats om Gods wonderen. Eerst de wonderen bij de uittocht uit Egypte. Dan de doortocht door de Rode Zee. Dan de woestijnreis en hoe de HEERE die 40 jaar Zijn volk behandeld heeft. Dan de doortocht door de Jordaan, Kanaan in. En daarna het verblijf in het land Kanaan. Hoe God, ondanks alle ontrouw, opstand en afgoderij van het volk Zich heeft geopenbaard. Trouw, toornend, barmhartig, zegenend. Vers 12 t/m 64 verhalen Gods wonderen gedurende die hele periode. En dan loopt het erop uit in 65 t/m 72 dat de HEERE Jeruzalem, Sion, verloor om daar Zijn heiligdom te plaatsen. En dat Hij David verloor om koning over het volk te zijn. Uit pure genade geeft de HEERE het volk toch een heiligdom waar de dienst der verzoening plaats zal vinden en toch een koning om het volk te regeren. En we voelen de heenwijzing naar de Heere Jezus erdoorheen komen. In Wie de offerdienst vervuld is en Die de grote Zoon van David is, de eeuwige Koning. En de Psalmist wil daarmee zeggen: waardeer dat toch, waardeer dat toch wat wij in de offerdienst en in koning David hebben gekregen van de HEERE.

2 gezin

In de tweede plaats gaat het er in Psalm 78 om dat deze Psalm wil aangeven dat deze daden van God worden doorgegeven in de lijn van de geslachten. Vers 3-6 trekken steeds de lijn van het voorgeslacht naar de volgende geslachten. Grootouders, ouders, kinderen, kleinkinderen, zo wil de HEERE dat Zijn Naam en daden worden doorgegeven. Dat heeft alles te maken met Zijn verbond dat Hij opricht met de gelovigen en hun nageslacht, van kind tot kind. Binnen die bedding willen Gods Naam en daden worden doorgegeven. Door ouders die zelf hebben leren waarderen wat ons is gegeven in de dienst verzoening en in het koningschap van Jezus Christus. Beseffen we dat?

3 geloof

In de derde plaats geeft de Psalm het doel daarvan aan. In vers 7. Dat doel is hierin dat wij onze hoop op God stellen. Van Hem redding

verwachten, aan Hem ons vastklampen omdat Hij alleen redt. Dat we Gods daden niet vergeten, maar die overdenken, daarover mediteren, bewonderen. En dat wij Zijn geboden bewaren. Zijn geboden als kostbare parels waarderen, waarvan we er niet ééntje kwijt willen. Want God heeft ze ons gegeven om ons bij Jezus te brengen en dichtbij Hem te bewaren. Het doel is geloof en bekering.

Als Gods daden niet worden doorgegeven dan leren kinderen niet op God hopen, maar dan bouwen ze op hun toekomst, hun plezier, hun gezondheid. En dat valt allemaal een keer weg. Dan vergeten zij Gods daden en zinken we in onkunde en duisternis. Dwalend, tastend, zwerfend, de richting kwijt en dus niet aankomen. Dan achten ze Gods geboden van geen waarde, vinden die een last, een vangrail die beknelt en waar ze buiten willen en dus ontsporen en de brede weg verkiezen.

Het doel van het doorgeven van Gods Naam en daden is geloof en bekering. En zonder dat blijven en gaan zondaren voor eeuwig verloren. Storten eeuwig neer, komen nooit aan bij de hemelpoort, wandelen op de brede weg naar het verderf. Dat is altijd het licht waarin de opvoeding staat. Het eeuwigheidsbelang. Beseffen we dat?

B: de catechismus

Nu, daarom heeft Frederik de 3^e van de Paltz de catechismus op laten stellen. Frederik de 3^e was in 1559 keurvorst, zeg maar burgemeester van de Paltz geworden. De Paltz was het gebied in Duitsland waar Heidelberg lag. En Heidelberg was de plaats waar Luther had gewoond. En in de voorrede van de Catechismus schrijft Frederik het volgende: "De scholen waren onverzorgd. De jeugd werd verwaarloosd. De kinderen zijn daarom in de ware godsdienstleer óf niet onderwezen, óf in dwalingen grootgebracht. Wij zijn overtuigd dat de jeugd vanaf de eerste jaren eenstemmig onderwijs dient te krijgen tot ware godsvrucht. Daarom hebben wij aanbevolen om uit Gods Woord een catechismus van de christelijke leer op stellen". Daarom is dus de heidelberger catechismus er gekomen. Omdat de jeugd óf geen kennis had van de ware godsdienst, óf allerlei verschillende meningen te horen krijgt.

1 God

Want hoe was dat zo rond 1550? De Reformatie was geweest. Tegenover de rooms katholieke kerk was er een kerk der reformatie. Nou, ja een kerk, één kerk? Je had lutheranen, en die had je in gematigde vorm en met extremere opvattingen, over het Heilige Avondmaal, over hemelvaart, over het God en mens zijn van Jezus. Je had zwinglianen met hun avondmaalsvisie. Je had volgelingen van Calvijn met hun avondmaalsvisie. Dan had je nog de wederdopers, milde

en extreme, die hun gedachten hadden over de wederkomst, de overheid en de doop. Daarom, zei Frederik, moet er een catechismus komen die aangeeft: wat zegt de Bijbel? Over Gods Naam en daden.

Het lijkt wel heel veel op onze tijd! Je hebt evangelische christenen van de Pinkstergemeenten, ook van licht tot zwaar, je hebt zeg maar lichtere gereformeerde bonders en zwaardere, je hebt Gereformeerde Gemeente, je hebt gereformeerde kerken. Daarom hebben we een catechismus nodig die aangeeft: wat zegt de Bijbel nu?!

Want om te weten wat waar is, moet ik niet van mezelf uitgaan! Dat is een ontzettend belangrijk gegeven. Niet uitgaan van mijzelf. Niet uitgaan van mijn gevoel van rechtvaardigheid: zou een baby erfzonde hebben, schuldig staan, ongeboren al? Verdient één zonde de eeuwige dood? Een baby weet van niks. Een volwassene die kan zijn geloof belijden en ervoor kiezen om gedoopt te worden? Wat zegt mijn gevoel? Mijn verstand kan de norm niet zijn. God Die Drie-enig is. Drie en toch één, één toch drie. De uitverkiezing, wat zegt mijn verstand? Dat is niet eerlijk. Mijn geweten kan de norm niet zijn. Als ik heb gezondigd, erg gezondigd, moet ik dan eerst wat goedmaken voor ik bij Jezus kan komen of niet? Wat zegt mijn geweten daarop? En we weten en merken allemaal wel: onze samenleving is een vloedgolf van: wat mij goed lijkt wat mij goed voelt, wat ik redelijk vindt en rechtvaardig acht. En die vloedgolf spoelt om de kerkmuren heen, om de hartwanden heen. En sijpelt binnen voor je er erg in hebt.

Maar: nooit uitgaan van wat ons gevoel zegt, ons verstand logisch vindt, ons geweten influistert. Wat zegt de Bijbel? Over Wie en hoe God is. In 1566, 3 jaar na het verschijnen van de catechismus, stond Frederik de 3^e terecht op de rijksdag te Augsburg. Aangeklaagd en beschuldigd. En hij geeft als antwoord: "Wat mijn catechismus betreft, de verwijsteksten geven aan dat hij van woord tot woord uit de Bijbel is genomen en niet uit menselijke redeneringen opkomt. Daarom herhaal ik: als er iemand is die mij uit de Bijbel beter kan onderrichten, dat ik hem zeer dankbaar zal zijn."

In Nederland is de catechismus door 5 synodes tussen 1571 en 1618 getoetst aan de Bijbel en officieel aanvaard als Bijbels leerboek. De Christelijke leer is overeenkomstig de Bijbel hierin vervat was het oordeel. Alle ambtsdragers waren verplicht hem te ondertekenen. En de leer is zo belangrijk omdat de leer het zaad is en het voedsel van het geloof. En ander zaad geeft een andere plant. Een andere leer zorgt voor een ander geloofsleven. En ander voedsel, eenzijdig voedsel, ongezond voedsel, vergiftigd voedsel doet wat met je leven. Een andere leer heeft invloed op je geloofsleven.

Daarom preken we uit de catechismus ook nu weer. En als u zegt, jij zegt, ja maar die ken ik onderhand wel. Ik weet dat nu wel: de enige troost, en ellende verlossing en dankbaarheid. Ik verwacht niet zoveel nieuws meer te horen na 5 jaar geleden en 9 jaar geleden en onder ds Budding een paar keer. En daarvoor ook al. Nou, ik hoop het, ik hoop u, jij de catechismus kent, ik zal er eens naar vragen als het zo uitkomt ;). Maar als dat zo is dan geldt altijd: weten is nog geen beleven. Wat in je hoofd zit, leeft daarom nog niet in je hart. Weten wat de enige troost is, is één, dat elke dag beleven is twee. Weten hoe groot en erg je ellende is, is één, maar dat elke dag beleven, hoe is het daarmee? Weten hoe je in Christus verlost bent is één, maar je daar elke dag verwonderen is nog wat anders. Weten hoe je God dienen moet en bidden moet is één, dat elke dag verlangend doen, is nog wat anders. Daar is steeds weer dat voedsel voor nodig.

2 gezin

En het tweede element van Psalm 78 heeft Frederik ook overgenomen. Dat is vooral iets wat dient te gebeuren van jongs af aan. In de kerken, op de scholen, in de huizen aan de kinderen en jongeren. Want mensen zijn behept met een aangeboren boosheid. Het zaad van het onkruid is al gezaaid in de harten van ongeboren kinderen. Het zaad van verkeerde voorstellingen vanuit ons gevoel, ons geweten en ons verstand. Daarom moeten we niet wachten met het zaaien van het goede zaad. Daarom dienen ouders, leerkrachten en ambtsdragers al vroeg de catechismus te gebruiken voor de kinderen die hen toevertrouwd worden. Want in de catechismus komen de grote hoofdonderwerpen aan de orde. Geloof, de 12 artikelen, de sacramenten, doop en avondmaal, de 10 geboden en het gebed, het Onze Vader. En dat verdeeld over de drie draden van het ware geloof: de kennis van onze ellende, dan gaat het over de wet, de kennis van onze verlossing, dan gaat het over de 12 artikelen en de sacramenten, en de kennis der dankbaarheid, dan gaat het over de wet en het gebed.

Ouders, gebruik daarom de catechismus. Dat wil Frederik zeggen. We denken al snel: nou, dat moeten pientere kinderen geweest zijn, daar in 1560 in de Paltz dat ze die catechismus konden begrijpen. Nou, kinderen kun je veel leren. En er is ook een korte versie van de catechismus, het kort begrip van Faukelius. Maar waarom zou je dan de catechismus gebruiken? Nou, vergelijk de catechismus met een gids. Een gids in een kasteel. Wie wel eens een kasteel bezoekt in vakantie weet dat je dan een gids meekrijgt. En dat heeft twee voordelen. Ten eerste weet die gids een route waardoor je in alle vertrekken komt. En zodat je niets overslaat of mist. Kijk, de catechismus als gids, zodat je door het hele kasteel van de Bijbel gaat. In elk vertrek komt: geloof, gebod,

gebed, ellende verlossing, dankbaarheid. En de teksten onder de zondagen nemen je mee naar zowat alle Bijbelboeken en onderwerpen.

Want, komen we anders wel echt overal in de Bijbel? Of selecteren we toch behoorlijk? Op de bekende en de mooie geschiedenissen. Komt u wel eens in Galaten of Hebreeen, in Jeremia of in Leviticus? De catechismus is een gids die ons overal mee naar toeneemt. Die onderwijst over Gods liefde, genade, lankmoedigheid, voorzienigheid, toorn, straf, rechtvaardigheid, goedertierenheid, heiligheid. Door heel de Bijbelse leer heen. Neem ze mee, uw kinderen, onze jongeren.

En in de tweede plaats geeft zo'n gids uitleg. Wat je ziet. Wat het is, waar het voor gebruikt werd, hoe het gebruikt werd. Anders kun je denken dat iets een tafelblad is, maar het blijkt een schild te zijn voor een schildwacht. Zo'n gids geeft uitleg. De catechismus is een gids die uitleg geeft. Ik lees iets in de Bijbel en ik denk dat ik het begrijp, dat ik weet wat het is. Ik zie Marcus 16:16 wie gelooft zal hebben en gedoopt zal zijn, zie je wel: geloofs- en volwassendoop. Johannes 9:3 noch deze heeft gezondigd noch zijn ouders. Zie je, geen erfzonde. I Timotheus 2: de Mens Jezus Christus. Zie je wel, Jezus is geen God. Mattheus 4:17 Bekeert u, zie je wel dat kun je zelf, want anders zou Jezus het niet vragen. Hebreeen 6:4 hen die afvallen zie je wel, je kunt bezwijken in het ware geloof. Maar de catechismus geeft aan hoe je zulke teksten zien moet. Wat de hoofdlijn van de Bijbel is. En als ik in mijn opvatting over een tekst buiten de catechismus terecht kom, moeten er maar belletjes gaan rinkelen. Dan zal ik het wel verkeerd zien en opvatten, laat ik eens zien hoe anderen die tekst hebben uitgelegd waarmee ze binnen de hoofdlijn van de Schrift blijven. De catechismus bewaart voor dwaal ideeën en misvattingen. Leer het uw kinderen, onze jongeren.

Zou het iets voor de zondag kunnen zijn met name? Stukjes voorlezen en doornemen met uw kinderen uit de catechismus. Voorlezen vinden kinderen fijn.

Alleen tot onze schade kunnen we de catechismus buiten de opvoeding houden, buiten de scholen en het jeugdwerk van de gemeenten. Dr W. Verboom die zei op een lezing in Waarder over de catechismus dat hij en zijn vrouw elke dag na de Bijbel ook een zondag van de catechismus opzeggen. Die elkaar overhoren. Mooi, als ouders en kinderen dat elkaar zouden doen. En: begin er niet te laat mee: het onkruid is al gezaaid in onze harten. Dat is al aan het groeien: de verkeerde opvattingen vanuit gevoel, geweten en verstand.

Dat is het hoofddoel van ons vader en moeder zijn. Onze kinderen in de voorzeide leer te onderwijzen en te doen of te laten onderwijzen.

3 geloof

Ook het derde punt van Psalm 78 had Frederik de 3^e begrepen. De catechismus was in de Paltz onderdeel van de kerkorde. En daarin staat ook het volgende: "Zo moeten onze kinderen onderwezen worden over de doop, over het geloof en de bekering, opdat zij, voor zij tot de tafel des HEEREN worden toegelaten, hun geloof belijden." En daarna volgt dan de catechismus. Dus dat is het doel van de catechismus en het behandelen van de catechismus. Komen tot openbare geloofsbelijdenis en toegang tot het Heilig Avondmaal. Komen tot geloof en bekering.

De catechismus staat in het kader van de opvoeding, van het verbond dus. Van de gewilligheid van de HEERE dieper gezegd. Van de HEERE Die ons en onze kinderen zaligheid biedt. En in dat kader stellen ouders de vragen aan hun kinderen. En dat zijn me even vragen, als je ouder, leerkracht, clubleiding, catecheet die vragen van de catechismus stelt: wat is je enige troost in leven en in sterven? Waaruit ken je je ellende? Is er een middel om de welverdiende straf te ontgaan en weer tot genade te komen? Wat is een waar geloof? Hoe ben je rechtvaardig voor God? Wat is de ware bekering? Wat hoort bij een echt gebed?

Vragen we dat wel eens aan onze kinderen, onze jongeren? Met wijsheid en tact op een goed moment. Vragen over de zaligheid, het geloof, het leven met God. Of vragen we overal naar behalve naar deze dingen? Hebben het over van alles en nog wat, maar niet of zelden hierover? Laten we deze vragen stellen aan onze kinderen. En die kun je alleen maar stellen aan je kinderen als je er open voor staat dat ze het ook eens terugvragen aan ons als vader en moeder. De catechismus leert ons de juiste vragen stellen. Vragen die echt niet in je hart opkomen van nature. Waar niemand mee loopt van nature. Maar die we elkaar moeten leren stellen.

En dan de antwoorden. En eigenlijk dienen al die antwoorden één doel. Al die antwoorden bij elkaar die tekenen uit Wie de Heere Jezus is. Dat is eigenlijk het doel van christelijke leer: uittekenen Wie Jezus Christus is. Dat is het doel van de leer, van de catechismus.

Zamelen we maar eens in wat de catechismus over Hem zegt. Dat is geen Jezus Die mij voorspoed belooft en welvaart. Geen Jezus Die mij verlost en verder mijn eigen keuze laat. Geen Jezus, Die over mijn zonden en schuld heengaat en daar geen punt van maakt. Geen Jezus, Die mij mijn afgoden laat vasthouden en toch wel gelukkig maakt. Zo'n Jezus kent de catechismus niet en is de Jezus van de Bijbel niet. Maar

dat is Jezus, van Wie geldt:

Zondag 1: in Hem is de enige troost. Hij leidt tot de Vader en schenkt de Heilige Geest.

Zondag 2: Hij leert wat de wet van ons vraagt.

Zondag 6: dat Hij de Middelaar is, echt God en echt Mens om in onze plaats de straf te dragen.

Zondag 7: dat het geloof in Hem vergeving en zaligheid vindt.

Zondag 9: dat om Hem God zondaren tot kinderen aanneemt.

Zondag 11-19: al het nut dat Zijn lijden en sterven, en opstanding en hemelvaart is weggelegd

Zondag 20: dat de Geest mij deel geeft aan Hem.

Zondag 21: dat een levend lidmaat van de Kerk Hem en al Zijn schatten heeft.

Zondag 22 en 23: dat in Jezus het eeuwige leven is.

Zondag 23: dat in Jezus God mij vrijsprekt van schuld.

Zondag 24: dat Jezus zorgt dat ik goede werken ga doen, dat niet meer laten kan.

Zondag 26-30: dat het in doop en avondmaal gaat om Hem.

Zondag 32: dat Hij mij vernieuwt naar Zijn beeld.

Zondag 33: dat Jezus mij vreugde in God geeft en verlangen om naar Gods geboden te leven.

Zondag 44: dat de wet mij uitdrijft naar Hem toe in Wie vergeving is.

Zondag 45: dat ik om Jezus wil mijn gebed verhoord mag weten.

De catechismus tekent uit, is één schilderij van Wie de Heere Jezus is. En deze Jezus wordt mij aangeboden in het verbond. God is gewillig om Hem aan mij te geven.

En dat geeft de klem aan de opvoeding, aan de catechismus, aan mijn leven. Als deze Jezus de Zaligmaker is. Als God gewillig is en Hem mij aanbiedt. Als ik de vragen gesteld krijg die mij bepalen bij de diepste bedoeling en belangen van mijn leven. Ga ik door de knien? Wordt het mij teveel en te sterk om nog langer buiten Jezus Christus om te leven? Kan ik nog langer mij onttrekken aan de Heere Jezus? Dat kan alleen als ik de vragen van de catechismus van me afschudt, naast me neerleg, niet van belang acht, geen interesse voor heb. Als ik God gewilligheid in twijfel trek, weiger me toe te vertrouwen. Als ik een Jezus zoek zoals ik Hem hebben wil, dan, ja dan en zo verwerp ik Hem, loop ik langs Hem heen. Dan verwerp ik Hem in Hem verwerp en veracht ik mijn zaligheid.

Ga ik door de knieën? Wordt het mij teveel om nog langer aan Hem voorbij te gaan? Met alle vragen over geloof, bekering, schuld, heiliging, verzoening kom ik aan Zijn voeten. Ben ik daar gekomen? Daar gebracht? Dat is het doel van de catechismus.

Dan mag ik en kan ik Frederik de 3^e het nazeggen op die rijksdag in Augsburg. “Als u mij veroordeelt en ter dood brengt dan zal dit mijn troost zijn, wat mijn Heere en Zaligmaker mij en alle gelovigen beloofd heeft, dat ons alles wat wij in deze wereld om Zijnentwil verliezen, in de toekomende eeuw honderdvoud zullen weder ontvangen”.

Amen